

VERKORTE INHOUDSOPGAVE

WOORD VOORAF	5
VERKORTE INHOUDSOPGAVE	7
UITGEBREIDE INHOUDSOPGAVE	9
LIJST VAN AFKORTINGEN	21
1 INLEIDING	25
2 PERSONEN IN HET BESTUURSRECHT	77
3 VERLENING VAN EEN PUBLIEKRECHTELIJKE BESTUURSBEVOEGDHEID	131
4 HANDELINGEN VAN HET BESTUUR	157
5 SOORTEN BESLUITEN	201
6 VERHOUDING BURGER-BESTUUR	223
7 BEVOEGDHEIDSUITOEFENING DOOR HET BESTUUR	267
8 FORMELE NORMEN VOOR BESLUITVORMING	303
9 MATERIËLE NORMEN VOOR BESLUITVORMING	363
10 BIJZONDERE SOORTEN BESLUITEN	427
11 NADEELCOMPENSATIE WEGENS RECHTMATIGE OVERHEIDSDAAD	457
12 SCHADEVERGOEDING WEGENS ONRECHTMATIGE OVERHEIDSDAAD	499
13 OVERHEID EN PRIVAATRECHT	537
14 TOEZICHT EN HANDHAVING	583
15 HERSTELSANCTIES	631
16 BESTRAFFENDE BESTUURLIJKE SANCTIES	655

LIJST VAN VERKORT GECITEERDE LITERATUUR	689
ARTIKELREGISTER ALGEMENE WET BESTUURSRECHT	703
JURISPRUDENTIEREGISTER	707
TREFWOORDENREGISTER	745
OVER DE AUTEURS	751

UITGEBREIDE INHOUDSOPGAVE

WOORD VOORAF	5	
VERKORTE INHOUDSOPGAVE	7	
UITGEBREIDE INHOUDSOPGAVE	9	
LIJST VAN AFKORTINGEN	21	
1	INLEIDING	25
1.1	Centrale vragen van bestuursrecht	25
1.1.1	Waarom is overheidsbestuur nodig?	26
1.1.2	Waarom zijn er aparte regels van bestuursrecht?	27
1.1.3	Op welke terreinen treedt de overheid op, en hoe?	29
1.1.4	Hoe heeft de bestuursrechtelijke betrekking tussen bestuur en burger gestalte gekregen?	31
1.1.5	Hoe wordt de kwaliteit van het overheidsbestuur gewaarborgd?	33
1.2	Fundamentele beginselen en uitgangspunten	35
1.2.1	Inleiding	35
1.2.2	Democratie	36
1.2.3	Legaliteit	37
1.2.4	Specialiteit, rechtszekerheid, rechtsgelijkheid, stelselmatigheid en individuele rechtsbedeling	43
1.3	Het algemeen deel en de bijzondere delen van het bestuursrecht	49
1.3.1	Eén 'Wetboek van bestuursrecht'?	49
1.3.2	Niet alle relaties tussen bestuur en burger door bestuursrecht beheerst	50
1.3.3	Publiekrechtelijke bevoegdheden, rechten, aanspraken en plichten	51
1.3.4	Uitzondering voor de formele wetgever en de rechterlijke macht	54
1.3.5	Het algemeen deel van het bestuursrecht	55
1.4	De Awb	56
1.4.1	Doelstellingen en plaats van de Awb	58
1.4.2	Awb en privaatrecht	61
1.4.3	Awb en ongeschreven recht	61
1.5	Internationalisering en europeanisering	62
1.5.1	Inleiding	62
1.5.2	Procedurele autonomie en harmonisatie	66
1.5.3	Beginnelsen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid	67
1.5.4	Rechtstreekse werking en conforme interpretatie	69
1.6	De opzet van dit boek	74

2	PERSONEN IN HET BESTUURSRECHT	77
2.1	Inleiding	77
2.2	Het rechtssubject in het bestuursrecht	77
2.2.1	Verschillende rechtssubjecten	77
2.2.2	Personen aan de zijde van de 'burger'	79
2.2.3	Personen aan de zijde van 'het bestuur'	82
2.2.4	Het bestuursorgaan als 'persoon'	84
2.2.5	Ambtsdragers en personeel	85
2.3	Het begrip 'bestuursorgaan' in de Awb	86
2.3.1	Inleiding	86
2.3.2	Organen van rechtspersonen, ingesteld krachtens publiekrecht: art. 1:1, eerste lid, (a) Awb	88
2.3.3	Andere personen en colleges met enig openbaar gezag bekleed: art. 1:1, eerste lid, (b) Awb	92
2.3.4	De uitgezonderde organen: art. 1:1, tweede lid, Awb	96
2.3.5	De uitzondering op de uitzondering: art. 1:1, derde lid, Awb	96
2.3.6	Bestuursorganen in het ambtenarenrecht	96
2.3.7	Overzicht subjecten aan de kant van het bestuur	97
2.4	De belanghebbende	98
2.4.1	Inleiding	98
2.4.2	De 'normadressaat' van een 'persoonsgerichte' beschikking	102
2.4.3	Opkomen voor eigen belangen: art. 1:2, eerste lid, Awb	103
2.4.4	Opkomen voor toevertrouwde belangen: art. 1:2, tweede lid, Awb	117
2.4.5	Opkomen voor algemene of collectieve belangen: art. 1:2, derde lid, Awb	120
2.4.6	De belanghebbende: het specialiteitsbeginsel en het relativiteitsvereiste	128
2.5	Samenvatting	128
3	VERLENING VAN EEN PUBLIEKRECHTELIJKE BESTUURSBEVOEGDHEID	131
3.1	Inleiding	131
3.2	Grondslag voor een publiekrechtelijke bestuursbevoegdheid	131
3.2.1	Een bevoegdheid, ontleend aan een wettelijk voorschrift	132
3.2.2	Een geïmpliceerde bevoegdheid tot intrekking of wijziging	133
3.2.3	Een bevoegdheid, ontleend aan een vergunningsvoorschrift	133
3.2.4	Een bevoegdheid, ontleend aan ongeschreven recht	134
3.3	Attributie	135
3.3.1	Attributie aan bestuursorganen met een (politieke) verantwoordingsplicht	135
3.3.2	Attributie aan zelfstandige bestuursorganen	136
3.3.3	Attributie aan ambtenaren	137
3.3.4	Schematisch overzicht	138
3.4	Delegatie	139
3.4.1	Kenmerken	139
3.4.2	De bevoegdheid tot delegatie	141
3.4.3	Verhouding delegans-delegataris	143

3.4.4	Onderdelegatie	144
3.5	Overdracht	145
3.6	Mandaat	145
3.6.1	Kenmerken	145
3.6.2	De bevoegdheid tot mandatering	146
3.6.3	Het mandaatbesluit	151
3.6.4	Mandaat aan niet-ondergeschikten	152
3.6.5	Ondermandaat	153
3.7	Samenvatting	154
4	HANDELINGEN VAN HET BESTUUR	157
4.1	Overzicht	157
4.1.1	Inleiding	157
4.1.2	Handelingen van het bestuur	159
4.2	Het besluit in de zin van de Awb	169
4.2.1	Art. 1:3, eerste lid, Awb	169
4.2.2	Schriftelijke beslissing	170
4.2.3	Het karakter van een rechtshandeling	171
4.2.4	De rechtshandeling van publiekrechtelijke aard	178
4.2.5	Beslissingen op grond van gemeenschappelijke beginselen	182
4.2.6	Overzicht	183
4.3	Met een besluit gelijkgestelde beslissingen	184
4.3.1	De afwijzing van een aanvraag van een beschikking	184
4.3.2	De afwijzing van een verzoek, niet zijnde een aanvraag van een beschikking	186
4.3.3	Het besluit een aanvraag van een beschikking niet te behandelen (art. 4:5 Awb)	187
4.3.4	De (van rechtswege) fictieve positieve beschikking	188
4.3.5	De schriftelijke weigering een besluit te nemen	190
4.3.6	Het niet of niet tijdig nemen van een besluit	190
4.3.7	Overzicht van reacties op een aanvraag van een besluit	191
4.4	Overeenkomsten	192
4.4.1	Kwalificatie van overeenkomsten met de overheid: publiekrecht of privaatrecht?	192
4.4.2	De plaats van overeenkomsten met de overheid in het grensgebied tussen publiekrecht en privaatrecht	195
4.4.3	Convenanten	196
4.4.4	Afspraken tussen overheden	198
4.5	Samenvatting	199
5	SOORTEN BESLUITEN	201
5.1	Inleiding	201
5.2	Algemeen verbindende voorschriften	204
5.2.1	Inleiding	204
5.2.2	Wetgevende bevoegdheid	205
5.2.3	Algemene strekking	205

5.2.4	Verbindend karakter	206
5.2.5	Zelfstandige normstelling	206
5.3	Beleidsregels	207
5.3.1	Inleiding	207
5.3.2	Bij besluit vastgesteld	208
5.3.3	Algemene regel	209
5.3.4	Geen algemeen verbindend voorschrift	209
5.3.5	De bevoegdheid om beleidsregels vast te stellen	211
5.3.6	Soorten beleidsregels	212
5.3.7	De functie van beleidsregels	213
5.3.8	Richtlijnen	214
5.4	Concretiserende besluiten van algemene strekking	215
5.4.1	Begrip	215
5.4.2	(On)zelfstandige normstelling?	215
5.5	Plannen	218
5.6	De beschikking	219
5.6.1	Begrip	219
5.6.2	De persoonsgerichte beschikking	219
5.6.3	De zaaksgerichte beschikking	220
5.6.4	De relevantie van het onderscheid	221
5.7	Samenvatting	221
6	VERHOUDING BURGER-BESTUUR	223
6.1	De verhouding bestuur-burger onder de Awb	223
6.2	Recht op bijstand en vertegenwoordiging	227
6.3	Doorzendplicht	229
6.4	Onpartijdigheid en taakvervulling zonder vooringenomenheid	232
6.4.1	Achtergrond en wetsgeschiedenis	232
6.4.2	Bejegening van burgers	233
6.4.3	De functionaris met een eigen belang	235
6.4.4	'Twee petten': een functionaris die een bepaald belang behartigt	236
6.4.5	Nogmaals 'twee petten': eerdere betrokkenheid bij dezelfde zaak	237
6.4.6	De beperkte actieradius van art. 2:4 Awb	237
6.5	Geheimhoudingsplicht	241
6.6	Elektronische communicatie tussen burger en bestuursorgaan	241
6.6.1	Inleiding	241
6.6.2	Toepassingsbereik	242
6.6.3	Nevenschikking	242
6.6.4	Kenbaar maken	243
6.6.5	Betrouwbaarheid en vertrouwelijkheid	246
6.6.6	Elektronische handtekening	246
6.6.7	Begin en einde termijn	247
6.7	Openbaarheid van bestuur	247
6.7.1	Inleiding	247
6.7.2	Het stelsel en de reikwijdte van de Wob	249

6.7.3	Actieve openbaarheid	255
6.7.4	Passieve openbaarheid	256
6.7.5	Weigeringsgronden	259
6.8	Samenvatting	264
7	BEVOEGDHEIDSUITOEFENING DOOR HET BESTUUR	267
7.1	Inleiding	267
7.2	Toepasselijkheid van de Awb	267
7.2.1	Uitgangspunt en uitzondering	267
7.2.2	Bestuursrecht voor bestuurswetgeving	268
7.2.3	Bestuursrecht voor privaatrechtelijk handelen	269
7.2.4	Bestuursrecht voor niet op rechtsgevolg gerichte handelingen	270
7.2.5	Algemene rechtmatigheidsnormen in de Awb	272
7.3	Toepasselijkheid van ongeschreven recht	276
7.3.1	Ongeschreven rechtsregels, rechtsbeginselen en algemene beginselen van behoorlijk bestuur	276
7.3.2	De algemene beginselen van behoorlijk bestuur	278
7.3.3	Toepasselijkheid van algemene beginselen van behoorlijk bestuur op bestuurswetgeving	280
7.3.4	De behoorlijkheidsnormen van de ombudsmannen	282
7.4	Beslissingsruimte	285
7.4.1	Discretionaire en gebonden bestuursbevoegdheden	285
7.4.2	Wetsinterpretatie	289
7.4.3	De feitenvaststelling	291
7.4.4	De feitenkwalificatie	292
7.4.5	Belangenafweging	296
7.4.6	Beleidsregels	298
7.5	Samenvatting	300
8	FORMELE NORMEN VOOR BESLUITVORMING	303
8.1	Inleiding	303
8.2	Regels voor de voorbereiding van besluiten	303
8.2.1	De behandeling van een verzoek tot het nemen van een besluit	303
8.2.2	Zorgvuldig onderzoek	313
8.2.3	De 'hoorplicht' bij beschikkingen (afd. 4.1.2 Awb)	321
8.2.4	De uniforme openbare voorbereidingsprocedure	328
8.2.5	Afstemming van besluitvorming	331
8.2.6	Correcte bejegening	333
8.3	Regels voor de besluitvorming	337
8.3.1	Zorgvuldige beslissingsprocedure	337
8.3.2	Zorgvuldige en deugdelijke besluitvorming	341
8.4	Regels voor de motivering	347
8.4.1	Deugdelijke motivering	347
8.4.2	Betekenis van beleidsregels voor wetsinterpretatie en feitenkwalificatie	348

8.4.3	Vereenvoudigde afwijzing van een herhaalde aanvraag (art. 4:6 Awb)	348
8.5	Regels voor kennisgeving en motivering van besluiten	354
8.5.1	De inhoud van de kennisgeving	354
8.5.2	Bekendmaking en mededeling (art. 3:41-3:44 Awb)	356
8.5.3	Kennisgeving van de motivering van besluiten	357
8.6	Samenvatting	359
9	MATERIËLE NORMEN VOOR BESLUITVORMING	363
9.1	Inleiding	363
9.2	Daadwerkelijke afweging van relevante belangen	363
9.2.1	De plicht tot daadwerkelijke belangenafweging: art. 3:4, eerste lid, Awb	363
9.2.2	De in de afweging te betrekken belangen: het specialiteitsbeginsel	365
9.2.3	De verkeerde belangen in de afweging betrekken: détournement de pouvoir	371
9.2.4	De in de afweging te betrekken bijzondere, particuliere belangen	372
9.2.5	Onderzoek naar de mogelijkheid tot nadeelcompensatie	376
9.2.6	Overzicht van het proces van belangenafweging	377
9.3	De eis van evenredige belangenafweging	378
9.3.1	Art. 3:4, tweede lid, Awb	378
9.3.2	De toetsing door de rechter van de evenredigheid	381
9.3.3	Het evenredigheidsbeginsel in het sanctierecht	384
9.4	Het gelijkheidsbeginsel	384
9.4.1	De bestuursrechtelijke eis van gelijke behandeling	384
9.4.2	Naleving van algemene beslissingscriteria	385
9.5	Het vertrouwensbeginsel	386
9.5.1	Inleiding	386
9.5.2	Toerekenbaarheid van gewekte verwachtingen	388
9.5.3	Vertrouwenwekkende gedragingen	394
9.5.4	De plicht tot honorering van gewekt vertrouwen	397
9.5.5	Wijziging van beslissingscriteria	401
9.5.6	Bindende kracht van overeenkomsten en toezeggingen	402
9.6	Beleidsregels en vaste gedragslijnen	409
9.6.1	Stelselmatigheid en consistentie	409
9.6.2	Niet-wettelijke beslisregels	410
9.6.3	Beleidsregel: art. 4:84 Awb; vaste gedragslijn: gelijkheidsbeginsel	411
9.6.4	Richtlijnen	412
9.6.5	De plicht tot afwijking van algemene beslissingscriteria	413
9.7	Conflict tussen wettelijk voorschrift en rechtsbeginsel	415
9.7.1	Algemene beginselen van behoorlijk bestuur en het wetmatigheidsbeginsel	415
9.7.2	De contra legem-werking van algemene beginselen van behoorlijk bestuur	416
9.7.3	Uitzonderlijke omstandigheden	420
9.7.4	Het gewicht van het beginsel van behoorlijk bestuur	421

9.7.5	De betekenis van het Harmonisatiewet-arrest	422
9.7.6	Buitenwettelijk begunstigend beleid	423
9.8	Samenvatting	424
10	BIJZONDERE SOORTEN BESLUITEN	427
10.1	Inleiding	427
10.2	Intrekking en wijziging	427
10.2.1	Inleiding	427
10.2.2	De redenen voor intrekking	428
10.2.3	In hoeverre is een wettelijke grondslag vereist?	429
10.2.4	De mogelijke consequenties van intrekking	432
10.2.5	Welke normen gelden bij intrekking?	433
10.3	Subsidies	434
10.3.1	Inleiding	434
10.3.2	Regeling van de subsidiëring in de Awb	435
10.3.3	Inleidende bepalingen	436
10.3.4	De subsidieverlening	440
10.3.5	De subsidievaststelling	448
10.3.6	Intrekken en wijzigen van de subsidieverlening en de subsidievaststelling	450
10.3.7	Beëindiging of vermindering van meerjarige subsidies	454
10.3.8	Betaling en voorschotten; terugvordering	455
10.3.9	Per boekjaar aan rechtspersonen verstrekte subsidies	456
10.4	Samenvatting	456
11	NADEELCOMPENSATIE WEGENS RECHTMATIGE OVERHEIDSDAAD	457
11.1	Inleiding	457
11.2	Grondslag voor vergoeding	458
11.2.1	Inleiding	458
11.2.2	Egalitébeginsel	459
11.2.3	Andere beginselen als grondslag voor nadeelcompensatie?	461
11.3	Nadeelcompensatie vroeger en nu	464
11.3.1	Inleiding	464
11.3.2	Wettelijke regels en beleidsregels	464
11.3.3	Jurisprudentie van de burgerlijke rechter	468
11.3.4	Jurisprudentie van de bestuursrechter	471
11.3.5	Nadeelcompensatie op grond van het égalitébeginsel in de Awb	475
11.4	De reikwijdte van het égalitébeginsel: randvoorwaarden	476
11.5	Abnormale last en speciale last	479
11.5.1	Abnormale last: uitgaande boven het normaal maatschappelijk risico	479
11.5.2	Speciale last: onevenredig in vergelijking met andere burgers	483
11.6	Causaliteit	486
11.7	Nadeel (onevenredige schade)	488
11.8	Eigen schuld	491
11.8.1	Risicoaanvaarding	491

11.8.2	Schadebeperkingsplicht	492
11.8.3	Voordeelverrekening	493
11.8.4	Subsidiariteitsvereiste	494
11.9	Verjaring	496
11.10	Samenvatting	496
12	SCHADEVERGOEDING WEGENS ONRECHTMATIGE OVERHEIDSDAAD	499
12.1	Inleiding	499
12.2	Schets van de historische ontwikkeling	502
12.3	Onrechtmatigheid	505
12.3.1	Algemeen	505
12.3.2	(Bestuurs)wetgeving en rechtspraak	509
12.3.3	Appellabele besluiten	512
12.4	Toerekenbaarheid	516
12.5	Relativiteit	517
12.6	Causaliteit	522
12.7	Schade	527
12.8	Eigen schuld en schadebeperkingsplicht	530
12.9	Verjaring	534
12.10	Samenvatting	535
13	OVERHEID EN PRIVAATRECHT	537
13.1	Inleiding	537
13.2	Principiële opvattingen over de verhouding publiek- en privaatrecht	538
13.2.1	De gemene rechtsleer en de tweewegenleer	538
13.2.2	Kritiek op de gemene rechtsleer en de tweewegenleer	539
13.2.3	De gemengde rechtsleer en andere opvattingen	540
13.2.4	De invloed van de wetgever en de bestuursrechter	541
13.2.5	De invloed op de burgerlijke rechter	542
13.3	De algemene toepasselijkheid van het BW op privaatrechtelijk overheidshandelen	543
13.4	Beperkingen op het gebruik van het privaatrecht door de overheid	545
13.4.1	Expliciet wettelijk verbod	545
13.4.2	Impliciet wettelijk verbod	545
13.5	Onaanvaardbare doorkruising	546
13.5.1	De wet voorziet	548
13.5.2	Inhoud en strekking van de regeling	549
13.5.3	De belangen van de burgers	551
13.5.4	Vergelijkbaar resultaat	552
13.5.5	Onaanvaardbare doorkruising en de oude tweewegenleer	553
13.6	De toepasselijkheid van publiekrechtelijke normen op privaatrechtelijk handelen	554
13.6.1	De algemene beginselen van behoorlijk bestuur	555
13.6.2	De grondrechten	557

13.7	Overeenkomsten met overheden	558
13.7.1	Soorten overeenkomsten	559
13.7.2	Gebondenheid en nakoming	560
13.7.3	Onvoorziene omstandigheden	562
13.7.4	Rechtsbescherming	563
13.8	Openbare zaken	565
13.8.1	Inleiding en soorten zaken	565
13.8.2	Privaat- of publiekrechtelijk eigendom	566
13.8.3	Awb-besluiten ten aanzien van openbare zaken	567
13.8.4	Bescherming van openbare zaken	569
13.8.5	Gewoon en bijzonder gebruik	570
13.8.6	Gebruiksvoorwaarden en publiekrechtelijke regelingen	572
13.9	De privaatrechtelijke positie van de vergunninghouder	574
13.9.1	Handelen zonder vergunning	574
13.9.2	Handelen in strijd met een vergunning	575
13.9.3	Handelen conform de vergunning	576
13.10	Samenvatting	580
14	TOEZICHT EN HANDHAVING	583
14.1	Inleiding	583
14.2	Toezicht op de naleving	589
14.2.1	Een algemene regeling voor toezicht	589
14.2.2	Bevoegdheden en rechten van de toezichthouder	590
14.2.3	Normering van de uitoefening van toezicht	593
14.3	Bestuursrechtelijke handavingsinstrumenten	595
14.3.1	Overtredingen en bestuurlijke sancties	595
14.3.2	De overtreder	596
14.3.3	Een herstelsanctie of een bestraffende sanctie?	601
14.4	Algemene beginselen en regels van bestuurlijk sanctierecht	602
14.4.1	Legaliteitsbeginsel	603
14.4.2	Wederrechtelijkheid	604
14.4.3	Procedurele normen	606
14.4.4	Onrechtmatig verkregen bewijs	608
14.4.5	Formele rechtszekerheid	610
14.4.6	Evenredigheid	611
14.4.7	Geen cumulatie van sancties?	612
14.4.8	Een regeling voor samenloop	617
14.4.9	Opbrengst van handhaving en invordering van de geldsom	619
14.5	Handhaven of gedogen?	620
14.5.1	De beginselplicht tot handhaving	620
14.5.2	De plicht tot handhaving en het EU- en EVRM-recht	623
14.5.3	Gedogen	624
14.5.4	Partiële (ofwel gedeeltelijke) handhaving	625
14.6	Privaatrechtelijke handhaving	626
14.7	Het Unierecht en bestuursrechtelijke handhaving	627

15	HERSTELSANCTIES	631
15.1	Inleiding	631
15.2	Bestuursdwang en dwangsom: de bevoegdheid	633
15.2.1	Wettelijke grondslag	633
15.2.2	Ook preventief?	634
15.2.3	Geen cumulatie van bestuursdwang en dwangsom	635
15.3	Eisen aan de inhoud van bestuursdwang- en dwangsombeschikkingen	635
15.4	Bestuursdwang	637
15.4.1	Specifieke eisen bestuursdwangbeschikking	637
15.4.2	Tenuitvoerlegging	639
15.4.3	Accessoire rechten en bevoegdheden bij de toepassing van bestuursdwang	641
15.4.4	Kostenverhaal	642
15.5	Last onder dwangsom	645
15.5.1	Gediende belang moet zich niet tegen dwangsom verzetten	645
15.5.2	Aan wie kan een last onder dwangsom worden opgelegd?	645
15.5.3	Specifieke eisen inhoud dwangsombeschikking	646
15.5.4	Verbeurte en invordering van de dwangsom	647
15.5.5	Intrekking of wijziging van de last onder dwangsom	649
15.6	Overige herstelsancties	649
15.6.1	Intrekking en wijziging van een begunstigende beschikking	649
15.6.2	Andere herstelsancties	652
15.6.3	Wettelijke grondslag vereist?	653
15.6.4	Eisen met betrekking tot totstandkoming en inhoud besluit	653
16	BESTRAFFENDE BESTUURLIJKE SANCTIES	655
16.1	Inleiding	655
16.2	Invloed van het EVRM en het Unierecht: begrip criminal charge	656
16.3	De bestuurlijke boete en de eis van behandeling van de zaak door een onpartijdige rechter	658
16.4	Reikwijdte van de algemene regeling van de bestuurlijke boete	659
16.5	De bestuurlijke boete, art. 6 EVRM en de Awb	660
16.5.1	Zwijgrecht en cautieplicht	660
16.5.2	Legaliteitsbeginsel	664
16.5.3	Verwijtbaarheid	664
16.5.4	Ne bis in idem	668
16.5.5	Una via	670
16.5.6	Vervaltermijnen	672
16.5.7	Evenredigheidsbeginsel	673
16.5.8	Fair trial en verdedigingsbeginsel	679
16.5.9	Redelijke termijn	682
16.5.10	Rechtszekerheid: eisen boetebeschikking	684
16.6	Andere bestraffende sancties	684
16.6.1	Welke besluiten zijn ook bestraffende sancties?	684
16.6.2	Waarborgen	687

LIJST VAN VERKORT GECITEERDE LITERATUUR	689
ARTIKELREGISTER ALGEMENE WET BESTUURSRECHT	703
JURISPRUDENTIEREGISTER	707
TREFWOORDENREGISTER	745
OVER DE AUTEURS	751